

Een register-compliance officer in de financiële sector?¹

Wie vijftien jaar geleden had voorspeld dat de compliance officer een permanente plaats zou gaan innemen in de financiële sector, zou vreemd zijn aangekeken. Gezien de hierna te schetsen ontwikkelingen zal het geen verrassing zijn dat heden ten dage iedere financiële instelling echter wel een compliance officer in dienst heeft of op de een of andere manier de compliance-functie heeft belegd. Ook de oprichting van de Vereniging van Compliance Officers op 5 juni 2001 geeft aan dat de ontwikkelingen zodanig zijn dat zij een eigen beroepsvereniging rechtvaardigen.²

Vanaf eind jaren tachtig, begin jaren negentig van de vorige eeuw hebben diverse ontwikkelingen in Nederland ervoor gezorgd dat compliance een steeds belangrijker plaats heeft ingenomen in de financiële sector:

1. Een toenemend besef bij (leidinggevend) van financiële instellingen omtrent het belang van een goede reputatie en bewaking van de integriteit van de instelling en haar medewerkers. Men ziet zich steeds meer genoodzaakt een eigen 'integriteitsbeleid' te ontwikkelen binnen de financiële instelling en dit beleid in te voeren en te handhaven.
2. Een toenemende bescherming van de consumenten van financiële diensten en producten. Toezichthouders zoals de Autoriteit Financiële Markten, De Nederlandse Bank N.V. en de Pensioen- & Verzekeringskamer benadrukken steeds meer dat een financiële instelling een uitgebreide zorgplicht heeft ten opzichte van de consument. Dit laatste wordt nog eens bevestigd door de uitspraken van rechterlijke en beroepsinstanties op dit gebied³. 'Normen en waarden' zijn in dit verband sterk veranderd in de afgelopen jaren. Bepaalde zaken worden niet meer gedoogd of toegestaan. Wat 'vroeger' nog gebruikelijk was, is nu maatschappelijk ethisch niet meer verantwoord en door de wetgever strafbaar gesteld.
3. Het besef van de wetgever en de toezichthouders dat een internationaal opererende financiële sector als die van Nederland kwetsbaar is voor kwalijke invloeden van binnenuit en buitenaf⁴. Zij zijn van mening dat genoemde sector goed gereguleerd en beschermd moet worden en dat stabiliteit en integriteit voorop moeten staan. Met het verschijnen van twee nota's van de Nederlandse regering op dit gebied is hier op grootscheepse wijze aanzet toe gegeven.⁵
4. Het belang dat de consument het vertrouwen in financiële instellingen niet verliest. Indien deze het vertrouwen niet meer heeft, kan dit vervelende gevolgen hebben voor financiële instellingen. Debacles als die van BCCI, Barings, Vie D'or en LegioLease hebben veel onrust veroorzaakt.

Bovenstaande ontwikkelingen hebben geresulteerd in een toename van wet- en regelgeving voor en toezicht op financiële instellingen. Financiële instellingen (van klein tot groot) dienen heden ten dage in overeenstemming te handelen met een groot aantal (on)geschreven regels. Daarbij komt nog een toenemende belangstelling van de media en een steeds grotere invloed van de publieke opinie. Financiële instellingen worden steeds meer in een 'glazen huisje' geplaatst en de roep om transparantie voert de boventoon⁶. Om hier op een verantwoorde manier mee om te gaan, wordt in de in de praktijk (steeds vaker) door financiële instellingen een 'compliance officer' aangewezen die erop moet toezien dat eerdergenoemde regels op een goede manier worden nageleefd.

---

* Mr. Raf Houben is hoofd van de afdeling Compliance SNS Reaal Groep NV. Hij schreef dit artikel op persoonlijke titel.

1 Dit artikel is een bewerking van een artikel van de auteur, 'de Compliance Officer in de financiële sector', gepubliceerd in het *Jaarboek Compliance 2003*, uitgegeven door Uitgeverij Kerkebosch en verschenen 15 mei 2003 (ISBN 90-6720-309-2).

2 De VCO telt momenteel circa 200 leden.

3 Zie onder meer diverse uitspraken van de Klachtencommissie van het Dutch Securities Institute van de afgelopen paar jaar. Bekende voorbeelden van hoe ver de zorgplicht zich uitstrekt bij financiële instellingen zijn uitspraken van de Klachten- en Beroepscommissie van het DSI naar aanleiding van klachten door afnemers van LegioLeaseproducten. Ook een (sterk) dalende beurs geeft voor toezichthouders extra aanleiding nog eens bij (effecten)instellingen als bemiddelaar tussen de belegger en de beurs te benadrukken dat deze de klant in ieder geval goed op de hoogte moet stellen van de diverse risico's. Een uitvloeisel hiervan is de verplichte financiële bijsluiter, uit te geven door financiële instellingen.

4 Bijvoorbeeld het misbruiken van het financiële stelsel door criminele groeperingen door middel van het witwassen van crimineel verkregen gelden of het financieren van terroristische activiteiten zoals die op 11 september 2001.

5 Gedoeld wordt op de Nota Integriteit financiële sector 1997 en de Nota integriteit financiële sector en bestrijding terrorisme van 15 november 2001 (*Kamerstukken II* 1997/98, 25 830, nrs. 1-2 en 2001/02, 28 106, nr. 2). Vooral in de laatste nota wordt een veelvoud aan maatregelen aangekondigd die de integriteit van de financiële sector moeten waarborgen. Inmiddels is hier voor een (groot) gedeelte gestalte aan gegeven.

6 Dat dit niet alleen beperkt blijft tot de financiële sector blijkt wel uit het (nog te institutionaliseren) toezicht op verslaggeving waarvan de AFM de toezichthouder zal worden. Dit mede naar aanleiding van de affaires rondom Enron, Worldcom, Ahold etc.

Diverse regels verplichten reeds tot het hebben van een 'interne toezichthouder'⁷ of 'een compliance officer'. In de praktijk heeft invulling van de compliancefunctie bij grotere financiële instellingen geresulteerd in een afdeling Compliance met aan het hoofd een (concern-) compliance officer. Bij kleinere financiële instellingen is deze functie meestal bij één compliance officer belegd – eventueel als deeltaak – of is de functie extern belegd. Bij financiële instellingen waar een compliance officer is aangesteld verricht deze uiteenlopende taken variërend van handhaving van (gedrags)regels tot het verhogen van de bewustwording hieromtrent.

Compliance wordt vaak geassocieerd met alleen effecteninstellingen of banken. Dit is echter een vergissing. Ook wet- en regelgeving voor andere financiële instellingen dan genoemde wordt in hoog tempo ontwikkeld en reputatierisico's zijn denkbaar (en ook praktijk) voor alle financiële instellingen. Compliance is een begrip dat betrekking heeft op de gehele financiële sector.

Bij toezichthouders op financiële instellingen lijkt overigens de nadruk te liggen op de compliancefunctie. Zij vinden het de verantwoordelijkheid van de desbetreffende financiële instelling om er zorg voor te dragen dat deze functie goed wordt belegd en leggen niet de nadruk op het aanstellen van een compliance officer.

Nog opgemerkt wordt dat de focus van dit artikel zich richt op compliance officers werkzaam bij instellingen in de financiële sector. In principe vallen alle onder toezicht staande financiële instellingen hieronder, zoals banken, effecteninstellingen, verzekeraars, pensioenfondsen, beleggingsinstellingen en geldtransactiekantoren. Heden ten dage zijn er ook compliance officers bij toezichthouders, de overheid en beursgenoteerde ondernemingen. Voorts is in de praktijk gebleken dat diverse personen binnen financiële instellingen taken uitoefenen die als compliancetaken kunnen worden bestempeld maar niet als zodanig zijn aangemerkt. Dit heeft onder meer te maken met het feit dat niet eenduidig is vastgesteld wat onder compliance dient te worden verstaan.⁸

Er zijn enkele enquêtes gehouden bij financiële en (andere) beursgenoteerde instellingen in Nederland en in Europa met het doel de compliancefunctie en de positie van de compliance officer beter in beeld te krijgen.⁹ Uit deze enquêtes blijkt onder meer dat de noodzaak van compliance en de rol van de compliance officer wel worden erkend maar dat de ontwikkeling van compliance in Nederland vergeleken met onze Angelsaksische bureaus nog in een beginstadium is. Zo blijkt dat circa tweederde van de in Nederland werkzame compliance officers minder dan drie jaar werkervaring heeft en dat circa de helft van deze compliance officers de compliancewerkzaamheden parttime uitoefent. Voorts blijkt dat de achtergrond en opleiding van de compliance officer diffuus is. Ook is de compliancefunctie zeer divers belegd bij financiële instellingen variërend van een afzonderlijke afdeling tot een combinatie met diverse afdelingen zoals een interne accountantsdienst of juridische zaken. Het is voorts moeilijk

in te schatten hoeveel compliance officers (parttime) in de financiële sector werkzaam zijn. Schattingen lopen uiteen van 500 tot ruim 1250.

1. De register-compliance officer

Nu de genoemde ontwikkelingen zo snel gaan en de compliancefunctie zeer divers belegd lijkt te zijn binnen de financiële wereld, dringt zich de vraag op of het beroep van compliance officer niet een vergelijkbare vorm zou moeten krijgen als die van een register-controller of een registeraccountant¹⁰, de 'register-compliance officer'. Vergeleken met de Angelsaksische landen heeft Nederland immers een achterstand op dit gebied hetgeen blijkt uit het ontbreken van bepaalde 'minimum standards' voor het beroep van de compliance officer, van een landelijk erkende opleiding en van duidelijke afbakening van de compliancefunctie. Vanzelfsprekend heeft het opstellen van 'minimum standards' de nodige haken en ogen maar ook in eerdergenoemde landen is daar (ooit) een start mee gemaakt. Er zou kortom een initiatief genomen moeten worden voor de ontwikkeling van een landelijk keurmerk voor de compliance officer met daaraan gekoppeld een registratie van de compliance officer en (een) landelijk erkende opleiding(en).

Bij voldoende draagvlak zouden de volgende uitgangspunten hierbij gehanteerd kunnen worden:

1. Oprichting van een onafhankelijk instituut voor de register-compliance officer in de financiële sector (bijvoorbeeld in de vorm van een stichting). Ook zou nagedacht kunnen worden over het 'aanhaken' bij bestaande instanties (bijvoorbeeld een universiteit) maar oprichting van een dergelijk instituut verdient mijns inziens de voorkeur. Dit instituut dient een eigen gedragscode te hanteren alsmede een vorm van tuchtrecht te hebben.
2. Ontwikkeling door het instituut van 'minimum standards' respectievelijk een keurmerk voor het beroep van de compliance officer.¹¹ Een basis voor dit keurmerk zou zelfregulering binnen de branche kunnen zijn of, bij gebreke daarvan, (uitbreiding van bestaande) wet- en regelgeving. Compliance officer zou dan daar-

7 Zie bijvoorbeeld artikelen 22 en 23 van de Nadere Regeling Gedragstoezicht Effectenverkeer 2002, de Regeling Melding en Reglementering Transacties in Effecten 1999 en de Richtlijn Insiderregeling van DNB (deze laatste is gepubliceerd in de *Nederlandse Staatscourant* van 31 januari 2001, nr. 22, p. 36).

8 Voorbeelden hiervan zijn de 'integrity officer' en de 'Money Laundering Reporting Officer'. Ook de taken van de privacy officer, krachtens de Wet Bescherming Persoonsgegevens kunnen in de praktijk belegd zijn bij de compliance officer.

9 Zie in dit verband onder meer: 'Compliance bij beursgenoteerde ondernemingen' van KPMG en Ethicon, uitgegeven in 2002; 'Regulatory Compliance: Adding Value' van PriceWaterhouseCoopers en Landwell, uitgegeven in 2002. Voorts heeft het bestuur van de VCO medio 2002 een enquête onder haar leden gehouden.

10 Vanzelfsprekend zijn er nog diverse andere mogelijkheden denkbaar. Te denken valt aan de diverse beroepsgroepen zoals de advocatuur, het notariaat, de beleggingsanalisten, etc. In het Verenigd Koninkrijk kent men bijvoorbeeld ook nog de Money Laundering Reporting Officer naast de compliance officer.

11 Een voorbeeld hiervan voor medewerkers in de effectenbranche is het Dutch Securities Institute.

door een 'beschermde' beroep worden. Bij het ontwikkelen van deze 'minimum standards' dient onder meer bestudeerd te worden wanneer men zich compliance officer mag/kan noemen, de vereisten ten aanzien van de opleiding, etc.

3. Afbakening van (de) compliancefunctie in de financiële sector door dit instituut alsmede het houden van (een vorm van) toezicht op bovengenoemd keurmerk. Dit zal betekenen dat, gezien de grote verscheidenheid van (de taakinvulling van) (parttime) compliance officers, de afbakening redelijk abstract zal moeten blijven. Het meest pragmatisch is mijns inziens om een aantal elementen te formuleren die de basis vormen van de compliancefunctie.
4. Instellen van een landelijk register waarin compliance officers verplicht moeten worden ingeschreven, te onderhouden door genoemd instituut.
5. Landelijke erkenning van specifiek aangewezen (verplicht) te volgen opleidingen/cursussen voor de compliance officer wil men als compliance officer in het register worden ingeschreven. Bij een dergelijke vorm van erkenning wordt vermeden dat er een 'wildgroei' ontstaat aan opleidingen en cursussen voor compliance officers. Hierbij zal dan tevens een overgangperiode gecreëerd moeten worden voor de huidige compliance officers waarin, indien noodzakelijk, de mogelijkheid geboden wordt aan die eisen te voldoen.

Een instituut voor de register-compliance officer met de hiervoor beschreven uitgangspunten heeft de volgende voordelen:

1. Eenduidige afbakening van het beroep van compliance officer en van de compliancefunctie bij financiële instellingen.
2. Landelijke bescherming en erkenning van (het beroep van) de compliance officer. Het beroep van compliance officer is dan niet meer vrijblijvend en de financiële instelling dient serieus om te gaan met de functie van compliance officer. Men kan compliance 'er niet meer bij doen'.¹²
3. Bewaking van de kwaliteit (van de opleiding en vereisten ten aanzien van het beroep) van de compliance

officer. Men weet wat men 'in huis' haalt. Zoals reeds eerder aangegeven zijn dergelijke kwaliteitswaarborgen niet ongewoon in de financiële sector.

4. Een landelijk erkende opleiding (of opleidingen) en een vorm van 'éducation permanente' ter voorkoming van een 'wildgroei' aan opleidingen en cursussen. Genoemd instituut zou de diverse opleidingseisen kunnen ontwikkelen, bewaken en erkennen. Maar ook andere instellingen kunnen een dergelijke opleiding creëren en/of verder uitbouwen.
5. Een dergelijk instituut kan dan tevens opkomen voor de belangen van de compliance officer en/of deze centraal coördineren. Deze vorm van belangenbehartiging dient niet verward te worden met de taken van de representatieve organisaties van banken, verzekeraars, effecteninstellingen en pensioenfondsen ten opzichte van de diverse toezichthouders of de Vereniging van Compliance Officers welke laatste een beroepsvereniging is. Het instituut zou ten aanzien van de taken van de representatieve organisaties wel een rol kunnen spelen als adviseur of onafhankelijke deskundige.

2. Conclusies

1. Gezien de ontwikkelingen van de laatste jaren en nieuwe ontwikkelingen in de komende jaren zal iedere instelling in de financiële sector over een compliance officer moeten beschikken.
2. De huidige en toekomstige ontwikkelingen rechtvaardigen het invoeren van een landelijk keurmerk voor het beroep van compliance officer. Een (nieuw op te richten) instituut voor de register-compliance officer zou dit keurmerk kunnen ontwikkelen en bewaken. Aan dit keurmerk dient tevens een registratie voor compliance officers en een landelijke erkenning van opleidingen gekoppeld te worden. Mede omdat externe toezichthouders de nadruk leggen op het beleggen van de compliancefunctie en niet het aanstellen van een compliance officer, lijkt het het beste dit instituut en keurmerk te regelen door middel van zelfregulering vanuit de branche.

¹² Hiermee worden vanzelfsprekend niet compliance officers bedoeld die hun werkzaamheden parttime uitoefenen.